

Møte for lukkede dører, Stortinget 15. mai 1911

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 15. mai 1911 kl. 10.00.

Præsident: Bratlie.

Præsidenten: Jeg har sat møtet for lukkede døre, da jeg idag agter at foreslaa, at stortinget fatter beslutning om, hvad der skal offentliggjøres av den beslutning m.v., som blev vedtaget for nogle dage siden i møtet for lukkede døre angaaende forandring i vor tidligere traktat med Frankrike. Jeg skal oplyse, at utenriksministeren dengang henvendte sig til mig og uttalte ønske om, at der intet maatte blive offentliggjort, før indholdet av den fattede beslutning kunde være meddelt den franske utenriksminister. Naar det har varet saa længe med dette som indtil nu, saa er grunden dertil den, at den franske utenriksminister har været bortreist fra Paris og først er vendt tilbake idag. Jeg har derfor idag faat meddelelse fra utenriksministeren om, at der fra hans side nu intet er til hinder for at det, som agtes offentliggjort af forhandlingerne forleden dag, kan offentliggjøres. Jeg vil da foreslaa, at propositionerne, indstillingerne, beslutningerne og voteringsene offentliggjøres, men derimot ikke debatten.

Buen: Er der noget i veien for, at den debat kan offentliggjøres? Der forekom efter mit skjøn ikke noget andet i den debat end det, som forekom i den offentlige debat ifjor. Og da synes jeg, der ikke kan være noget i veien for, at den hele sak blir offentliggjort.

Hans Hansen: I og for sig kan der selvfølgelig ikke være noget til hinder for, at debatten om en sak som denne offentliggjøres. Men, som det vil erindres, uttalte utenriksministeren uttrykkelig, at han kom med sine uttalelser, fordi møtet var for lukkede døre, og der forekom utvilsomt i de uttalelser ting, som ikke egner sig for offentliggjørelse. Jeg skal bare i farten nævne, hvad utenriksministeren uttalte om det forhold man vilde komme i til Tyskland og Rusland. Jeg for min part mener, at ialfald visse dele av debatten ikke egner sig for offentliggjørelse.

Grivi: Jeg vil uttale, at jeg ikke kan skjønne, der kan være noget i veien for at offentliggjøre denne debat. Naar hr. Hans Hansen nævnte, at utenriksministeren hadde uttalt, at vi kom i et eiendommelig forhold til Tyskland og Rusland paa den maate, saa vil jo det forhold nu ikke indtræffe. Og naar traktaterne og propositionerne blir fremlagt, vil jo vedkommende magter kunne se det samme av dem, som de kunde høre av utenriksministerens uttalelser; saa det blir ikke noget hemmelig, om ikke debatten blir offentliggjort. Jeg mener, stortinget bør undgaa alt hemmelighetskrammeri, saalænge der ikke er nogen grund til det, og her tror jeg ikke, nogen berettiget interesse

staar i veien for en offentliggjørelse av dette. Jeg vil henstille til præsidenten, at altsammen blir offentliggjort.

Præsidenten: Jeg er enig i den opfatning, at stortinget mest muligt bør undgaa alt hemmelighetskræmmeri, hvor der ikke er nogen særlig grund til hemmeligholdelse. Men jeg mener samtidig, at der forholdsvis ofte maa afviges fra denne regel, naar det gjælder vore debatter om utenrikske anliggender. Da, mener jeg, vi kanskje vil staa os bedst paa, at det bliver den almindelige regel, at vi ikke offentliggjør debatterne, med mindre der er særegne grunde tilstede, som taler for deres offentliggjørelse. En offentliggjørelse av debatten i det tilfælde, som her foreligger mener jeg ikke vil være heldig, idet jeg skal oplyse, at utenriksministeren har uttalt som sin mening, at denne debat helst ikke bør offentliggjøres. Hvis man desuagtet offentliggjør debatten, vil det vistnok føre til, at der fra regjeringens side vil bli vist større forsigtighet med hensyn til dens uttalelser i stortinget i fremtiden, naar vi behandler saadanne saker som denne, end stortinget, som landets folkerepresentation kan anse ønskelig. Og det vil likeledes i mange tilfælder kunne komme til at binde stortingsmændene i deres frihed til aabent at uttale sig om sagerne. Jeg tror derfor, det er rigtigst, at vi undlater at offentliggjøre debatten i dette tilfælde, og at vi i det hele taget viser den forsigtighet med hensyn til offentliggjørelse af vore forhandlinger om utenrikske saker, at enhver altid kan uttale sig frit. Saadanne debatter bør væsentlig kun offentliggjøres, hvor der er særegne grunde til stede for offentliggjørelse, f.ex. den, at man spesielt ønsker, at de uttalelser, som er fremkommet, skal komme til de andre magters kundskap.

Hans Hansen: Jeg vil ialfald tillate mig at henstille, at der ikke træffes nogen avgjørelse av dette spørsmål, forinden utenriksministeren faar anledning til at uttale sig om det.

Alfred Eriksen: Jeg vil allerede straks nedlægge en indsigelse mot den almindelige regel, som det lot til, præsidenten vilde opstille, naar han sagde, at i almindelighet burde ikke debatter offentliggjøres, som vedrørte utenrikspolitiske spørsmål, og at det kun var i særegne tilfælde, at slike debatter skulde legges frem for offentligheten. Jeg er overbevist om, at dette er et feilagtig syn paa saken. Jeg tror, det henger litt sammen med, at vi endnu er saa unge og saa litet modne, naar det gjælder utenrikspolitiske spørsmål. Vi har et utenriksdepartement, som hverken eier alder eller erfaring eller noget av den ballast, som man forøvrig faar, naar man har virket en tid. Ser vi hen til andre nationalforsamlinger, er det da sandelig ikke saa, at man i den grad er overdreven ængstelig for at offentliggjøre

debatter, som vedrører et lands forhold til andre lande, og man kan se mange gange i fremmede nationalforsamlinger, at der kan falde uttalelser i stridende retning, at høist avvigende opfatninger kan komme til orde, og man uttaler sig ofte med en temmelig stor uforbeholdenhet. Det er vel, fordi vi ikke har syslet med disse ting, og det henger vel ogsaa sammen med, at vi er et litet folk, at vi er saa overdreven tilbøielig til at tro, at naar der kommer et litet ord, som nævner Tyskland eller Rusland, saa er hundrede og et ute. Jeg tror, at det slet ikke er tilfældet. Jeg vil ha sagt, at stortinget bør vel heller følge den regel, at ogsaa debatter, som vedrører utenrikspolitiske spørsmåal, offentliggjøres, og at det maa være undtagelsen, naar særegne omstændigheter foreligger, at der kan være grund til at sige, at debatterne skal hemmeligholdes, men den omstændighet kan ikke være tilstrækkelig, at man i og for sig drøfter vort forhold og vore interesser i forhold til fremmede lande.

Præsidenten: Det blir nærmest en strid om ord den debat, som er reist mellem hr. Eriksen og mig, idet det jo altid blir stortinget, som i ethvert tilfælde selv bestemmer, om og hvad der skal offentliggjøres.

W. Konow: Ja, det er nok saa, at man ofte i utlandets nationalforsamlinger kan høre temmelig ubeherskede uttalelser om eget lands politiske forhold til fremmede lande. Et stort lands repræsentation kan ofte tillate sig dette, men det er ikke derfor sagt, at et litet land kan gjøre det. Jeg tror i det hele tat, at man med hensyn til sit eget lands forhold til utlandet faar være noget forsiktig. Hvad spesielt denne debat angaar, saa vil jeg rent ut sige, at for mig vilde det personlig være en tilfredsstillelse at faa den offentliggjort ogsaa for mit distrikts interesser, jeg tror, det kunde være nok saa godt, at man saa, hvad der kom frem fra de forskjellige hold, men der kom frem ting, som ikke bør offentliggjøres efter min mening, hvis man vil vareta vort lands interesser i disse saker. Jeg tror ikke, at alle de uttalelser, som faldt, vil virke godt likeoverfor utlandet, og der kom ogsaa opplysninger, som ikke bør offentliggjøres, og som blev git i henhold til, at det var et hemmelig møte.

Bryggesaa: Jeg er i sin store almindelighet enig i det, som er uttalt av hr. Eriksen. Jeg tror, at vi faar gaa til en større offentlighet ogsaa i utenrikske saker, men man maa selvsagt bedømme det enkelte tilfælde, og i det tilfælde, som her omhandles, fremkom der uttalelser, som kanskje for eftertiden kan føre til, hvis debatten blir offentliggjort, at vi kommer til at staa litt mere bundet i de spørsmåal, som blev omhandlet, end vi kanskje ellers vilde staa. Jeg er forresten ikke sikker paa det. Jeg tror nok, at Tyskland f.eks., om ikke debatten blir offentliggjort, kanskje vil gaa frem paa den maate, som hr.

Konow antydet. Likesaa dette forhold med hensyn til at saken kunde fæstne sig, det, som blev nævnt av utenriksministeren, jeg tror nok, at i og for sig, enten debatten blir offentliggjort eller ikke, vil det forhold indtræffe; men hvis man offentliggjør debatten, som likefrem peker paa dette, inbyder man til at binde os, og da kan det virkelig bli skadelig for os selv. Av den grund tror jeg altsaa, at vi her i dette tilfælde bør stemme for præsidentens forslag; men naar jeg gjør det, er det under tvil, og i sin store almindelighet set vil jeg helst, at saadanne saker i størst mulig utstrækning skal offentliggjøres.

Griivi: Jeg vet, det har været brukt før her, at der er blit offentliggjort saa meget av debatterne, som præsidentskapet har fundet at kunne eller burde offentliggjøre. Skulde det ikke gaa an i dette tilfælde at bemyndige præsidentskapet til at offentliggjøre debatten i den utstrækning, som præsidentskapet fandt, at det kunde gjøres?

Præsidenten: Ja, det gik naturligvis an, - hvis det ikke vilde blive en litt vanskelig opgave i mange tilfælde at sortere ut, hvad der skulde holdes utenfor, og hvis det i det hele tat kan ansees hensigtsmæssig ved behandlingen av saker som denne, at utelate noget av debatten, naar den offentliggjøres. Sagen faar, om man benytter en saadan fremgangsmaade, lettere præg av, at der indeholdes noget farligt i det, som er utelat, synes jeg, end om man ikke offentliggjør noget av debatten. Men der er selvfølgelig ikke i og for sig noget avgjørende til hinder for den ordning, som hr. Griivi har antydet.

Griivi: Jeg vet, at det har været gjort før her, og det kunde vel ikke være umulig at gjøre det nu heller. Jeg synes, offentligheten har krav paa at se det, som blir forhandlet her i stortinget, i sin hele utstrækning, og det tjener ikke til noget godt dette, at her er saadant hemmelighetskræmmeri. Jeg vil i det hele si, at jeg kan ikke være enig med præsidenten i, at det bør være almindelig, naar det gjælder utenrigske saker, at forhandlingerne skal være hemmelige. Det bør tvertimot i størst mulig utstrækning være offentlig det, som vedrører de saker, likesaavel som alt andet, som blir behandlet her i stortinget.

Præsidenten: Jeg har heller ikke ment noget andet. Jeg har kun ment, at utenrigske saker efter sin natur er af den beskaffenhet, at det oftere vil være hensigtsmæssig av hensyn til landets interesser at man undlater at offentliggjøre debatterne om dem, end tilfældet vil være med hensyn til andre offentlige anliggender. Andet har ikke jeg ment.

Møte for lukkede dører, Stortinget 15. mai 1911

Bryggesaa: Hvis hr. Grivi fremsætter et forslag som antydnet om bemyndigelse for præsidentskapet til at offentliggjøre debatten delvis, saa bortfalder mine tvil, og i det tilfælde vil jeg stemme for forslaget.

Buen: Jeg tænkte mig noget lignende, da jeg først tok ordet, at hvis der skulde forekomme dette, som man kalder farlige ting, saa gik det jo an at utelate slikt, saaledes som det har været gjort i referater fra lukkede møter ved andre anledninger. Jeg tænkte mig det.

Præsidenten: Der vil naturligvis, om en saadan beslutning blir fattet, bli konferert med utenriksministeren om, hvad han anser det uheldig at offentliggjøre av debatten.

Buen: Og gjerne med foredragsholderne, de forskjellige talere - det var jo ikke saa mange, som hadde ordet.

J. Hestnes: Jeg har ingenting mot, at man utarbeider et referat fra debatten, gjerne efter konferanse mellem alle dem, som hadde ordet, og præsidentskapet i fællesskap. Det faar bli deres sak. Men det forekommer mig at være mindre paakrævet, al den stund det forholder sig slik, som hr. Buen uttalte, at det er akkurat den samme debat, som var ført ifjor. Da skulde det jo av principielle grunde for de herrer være tilstrækkelig, at den debat blev læst, uten at man nu skal ta og dublere den her. Men jeg vil si, at det som for mig veier mest, naar jeg stemmer for præsidentens forslag, er den ting, at utenriksministeren uttrykkelig gjorde opmerksom paa, at her debatterte han, som han gjorde, fordi møtet holdtes for lukkede døre. Det maatte da ogsaa være rimelig, at han gik ut fra som alle de andre, at referatet ikke blev offentliggjort. Det synes mig derfor at være et brudd paa en forutsætning, om vi nu offentliggjør den førte debat.

Foss: Jeg anser det mindre paakrævet at debattere her om nogen almenregler; ti stortinget faar vel i disse som i alle andre saker ta beslutning for det enkelte tilfælde. Med hensyn til dette at bekjendtgjøre debatten efter præsidentskapets beslutning saa anser jeg det forfærdelig upraktisk. Ti dersom præsidentskapet skulde foreta et utdrag, kunde det let vække misnøie hos vedkommende foredragsholdere, og saa vilde man ikke opnaa noget - kanskje misnøie paa alle kanter. Derfor vil jeg stemme for, at debatten for det første ikke offentliggjøres.

W. Konow: Nei, den tanke, at præsidentskapet skulde omarbeide referaterne, den kan jeg ikke være med paa. Enhver representant har ret til at motsætte sig, at hans uttalelser skal omarbeides av andre. Et saadant forslag har jeg ikke hørt tidligere. Enten - eller. Enten offentliggjør man hele debatten, eller man hemmeligholder

Møte for lukkede dører, Stortinget 15. mai 1911

den. Men at omarbeide debatten, saa den blir smakelig i utlandets øine - nei, det vil jeg ikke være med paa.

Præsidenten: Det var vel heller ikke meningen. Det var vel kun meningen at utelate de ting, som ikke bør tages med, tænker jeg.

Grivi: Det var selvsagt ikke min mening, at der skulde være tale om nogen omarbeidelse. Men man skulde i den utstrækning, som præsidentskapet fandt det stemmende med forholdene, utelate det, som man ikke fandt det heldig likeoverfor utlandet at offentliggjøre. Det var naturligvis meningen. Det er ikke noget nyt. Det har været gjort før.

Votering:

Præsidentens forslag - Propositionerne, indstillingerne, beslutningerne og voteringerne blir at offentliggjøre - bifaldtes mot 15 st.

Præsidenten: Der er ogsaa en anden sak, som jeg ved samme anledning vil bringe paa bane. Efterat stortinget hadde besluttet, at det vilde la sig repræsentere ved festligheterne i Rouen, har præsidenterne konferert med utenriksministeren om, hvorvidt der maatte være noget, som stortinget som repræsentant for staten videre burde foreta i denne anledning. Utenriksministeren har da git det raad, at vi bør gjøre istand en kunstnerisk utstyret adresse som overbringes i Rouen af præsidenten, som uttryk for det norske stortings hilsen. Efterat ha faat dette raad af utenriksministeren har jeg som stortingets præsident konferert nærmere om en mulig saadan adresse med professor Bugge, som er historiker paa dette omraade, idet jeg har tænkt mig, at det hvis stortinget beslutter overlevering af en adresse, vilde det være ønskelig, at man kunde faa ind i denne et eller andet historisk træk, som vilde minde om forbindelsen mellem Norge og Frankrige paa vikingernes tid. Professor Bugge har derefter sat op utkast til en adresse til byen Rouen fra stortinget, hvilket utkast jeg nu skal læse op, idet jeg gaar ut fra, at adressen i tilfælde maa vedtages av stortinget. Den vil selvfølgelig bli oversat paa fransk, i tilfælde av, at den vedtages. Utkastet lyder saaledes: "Naar de franske normanner iaar høitideligholder tusenaarsmindet om stiftelsen av hertugdømmet Normandie ved Gange-Rolf, har ingen større grund end deres norske blodsforvandte til av fuldt hjerte at ta del i de følelser, som i disse dage besjæler alle normanner.

De hedenske nordboer, som i det ydre overvandt sine franske blodsfrænder, blev senere selv overvundne likeoverfor Frankriges overlegne kultur. Blandingen av fransk og nordisk aand satte varige frugter i erobringen av England og av Syditalien og Sicilien, i udødelige digterverker, i skjønne kirkebygninger og i energisk foretagsomhet paa snart sagt alle livets omraader, som

gjenfindes den dag i dag hos indbyggerne i Normandie. Frankrikes Normanner glemte ikke sin nordiske herkomst. Hertugerne av Normandie var alltid, siger de gamle sagaer, venner av Norges konger. En av disse, Olav den hellige, som gjorde kristendommen til Norges religion, blev selv vinteren 1014-15 døpt i Rouen.

Opfyldt av beundring for alt, hvad vore stammefrænder i Normandie har utrettet i de forløpne 1000 aar, har det norske storting besluttet at sende sin præsident til denne høitidelighet for at gi uttryk for sine og derigjennem for hele det norske folks varmeste følelser af slegtskap og sympati."

Det første spørsmaal, som foreligger til behandling, er altsaa, om stortinget vedtar, at der skal overleveres en kunstnerisk udstyret adresse til byen Rouen i anledning af tusindaarsfesten. Jeg stiller, efter at denne sak har været behandlet i præsidentkollegiet, forslag om, at en saadan adresse skal overleveres.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Jeg skal dernæst forhøre, om nogen forlanger ordet i anledning av det utkast til adresse, som jeg har oplæst.

Oddmund Vik: Jeg synes, adressen var fin og god og der er ikke noget usandt i den; men der var et enkelt punkt som jeg synes godt kunde gaa ut. Det er ikke værd at si, at det var barbarer, som kom derned. Det kan godt hælde, de var det; men det er ikke værd netop at sætte det, og ialfald kan vi tie stille om den ting. Jeg tænker, vi maler den side sterkere end ret er. Men selvsagt er det rigtig, at man siger, at det var hedninger, som blev overvundet dernede bakefter; men det var nu vore folk, som var de sterkeste i første omgang, og det er det, som her skal feires, - det andet kommer senere. Det er ikke værd at opta nogen polemik; men jeg synes, der er en sætning, som der kunde flikkes litt paa, for jeg synes, den er vel underdanig likeoverfor den franske kultur. Det maa kunne gjøres ganske enkelt.

Præsidenten: Det er vistnok den sætning, som lyder saa: "De hedenske nordboer, som i det ydre overvandt sine franske blodsfrænder, blev senere selv de overvundne likeoverfor Frankriges overlegne kultur." Der er ingenting i veien for, at hele denne sætning gaar ud. Sammenhængen blir allikevel like god. Da gaar man med engang over til: "Blandingen av fransk og nordisk aand" o.s.v.

Oddmund Vik: Ja, det stemmer med min mening.

Præsidenten: Jeg har ingenting mot det. Der fremkom en enkelt uttalelse i lignende retning i præsidentkollegiet, saa hvis ingen gjør krav paa, at den omtalte sætning skal

Møde for lukkede dører, Stortinget 15. mai 1911

bli staaende, har jeg intet mot at foreslaa den forandring i udkastet, at denne sætning gaar ut. Sammenhængen blir, som jeg nævnte, ikke derved forrykket. Jeg foreslaar da, hvis ingen videre forlanger ordet, at adressen med uteladelse av denne sætning vedtages av stortinget.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Jeg foreslaar, at præsidentkollegiet bemyndiges til at lade denne adresse udføre og til at offentliggjøre den, naar det findes hensigtsmæssig. -- Ingen har uttalt sig derimot, og det ansees da som vedtat.

Møtet hævet kl. 10.30.
